

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 lipca 2024 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej X. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 22 grudnia 2020 r., I ACa 766/19,

w sprawie z powództwa X. spółki akcyjnej w W.

przeciwko M.G. i A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością we W.

o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej M.G. kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powodowi odpisu niniejszego orzeczenia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Marta Romańska

Monika Koba

Karol Weitz

UZASADNIENIE

Pozwem z 4 lipca 2017 r. X. S.A. z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od M.G., A. Sp. z o.o. we W. kwoty 392 683,39 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Wyrokiem z 6 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie oddalił powództwo.

Sąd ustalił, że pozwana M.G. 27 lutego 2009 r. złożyła wniosek o udzielenie kredytu [...] hipoteczny z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym. Wniosek dotyczył kredytu w wysokości 400 000 zł, a walutę oznaczono jako CHF. Zawnioskowano o rozłożenie kredytu na 540 równych miesięcznych rat. Pozwana wskazała, że jej miesięczny dochód z działalności gospodarczej wynosi 13 307 zł netto na jedną osobę. We wniosku wskazała także swoje istniejące zobowiązania kredytowe. Dnia 22 kwietnia 2009 r. B. S. A. z siedzibą w W. (obecnie powód) zawarł z M.G. umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych [...] waloryzowany kursem CHF. Bank udzielił pozwanej kredytu w wysokości 322 000 zł, jako walutę waloryzacji oznaczono CHF. W dniu 21 kwietnia 2009 r. przeliczona kwota kredytu według kursu kupna waluty z tabeli powodowego banku wynosiła 113 580,24 CHF. Wskazana kwota miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku. Okres kredytowania ustalono na 540 miesięcznych równych rat. Kwota uruchamianego kredytu określona była na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej [...] Banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu. Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane przez pozwaną przeliczane były po kursie sprzedaży CHF według tabeli [...] Banku obowiązującej w dacie spłaty. Zabezpieczeniem spłaty kredytu była m.in. hipoteka łączna kaucyjna do kwoty 483 000 zł ustanowiona na nieruchomości położonej w C. przy ul. [...] wraz z garażem, stanowiącej własność A. Sp. z o.o. we W. Spłata kredytu była realizowana do 2014 r. W dniu 11 sierpnia 2014 r. powodowy bank wezwał pozwaną do zapłaty zaległych płatności na rachunku kredytu hipotecznego w kwocie 857,43 CHF w terminie 7 dni pod rygorem potraktowania wezwania jako wypowiedzenia umowy przez Bank z 30-dniowym okresem wypowiedzenia. Całkowita kwota zadłużenia została oznaczona na kwotę 107 740,66 CHF. Wezwanie doręczono pozwanej 27 sierpnia

2014 r. Pismem z 14 listopada 2014 r. wezwano pozwaną do zapłaty kwoty 108 814,43 CHF. Pismem z 13 listopada 2014 r. wezwano A. Sp. z o.o. z siedzibą we W. do zapłaty kwoty 108 814,43 CHF. Dnia 15 grudnia 2014 r. powodowy bank skierował do dłużnika hipotecznego pismo, w którym złożył oświadczenie o wypowiedzeniu umowy, określając zadłużenie na kwotę 109 155,81 CHF.

W dniu 4 lipca 2017 r. powodowy bank wystawił wyciąg z ksiąg bankowych banku, w którym stwierdzono wierzytelność banku względem dłużników w kwocie 99 648,14 CHF. Bank wskazał kwotę 89 338,80 CHF jako niespłacony kapitał oraz kwotę 10309,33 CHF i kwotę 10 309,18 CHF jako odsetki karne naliczane a okres od 18.09.2014 r. do 4 07.2017 r. Po przeliczeniu kwoty wyrażonej w CHF na kwotę wyrażoną w złotych według kursu sprzedaży powoda z 4 lipca 2017 r. zobowiązanie pieniężne pozwanych miało wynosić 392 683,39 zł.

Od początku spłaty kredytu pozwana uiściła 59 rat z 539. Przy założeniu, że kwotę kredytu wyrażono w złotych i pozwanej wypłacono złotówki, powodowy bank określił zobowiązanie w złotych, a każda rata kapitałowo-odsetkowa miała być spłacana w złotych bez odwoływania się do kursu CHF, przy zastosowaniu stopy referencyjnej LIBOR 3M i przy stosowaniu marży według umowy, pozwana łącznie spłaciła 14 482,26 zł tytułem kapitału i 61 339,43 tytułem odsetek.

Z kolei przy założeniu, że kwotę kredytu wyrażono w złotych, pozwanej wypłacono złotówki, a powodowy bank określił zobowiązanie według kursu waluty CHF na podstawie tabeli kursów walut obcych, która obowiązywała u niego na dzień wypłaty kredytu, a każda rata kapitałowo-odsetkowa miała zostać spłacona w złotych, po przeliczeniu potrąconej kwoty przez kurs sprzedaży waluty CHF na podstawie tabeli kursów walut obcych obowiązującej w powodowym banku na dzień spłaty każdej raty kapitałowo-odsetkowej, przy zastosowaniu stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz przy zastosowaniu oprocentowania oraz marży według umowy, Pozwana łącznie spłaciła 5 043,71 CHF – 16 924,72 zł tytułem kapitału oraz 20 826,39 CHF – 69 080,79 zł tytułem odsetek. Przy przyjęciu z kolei, że kwotę udzielonego kredytu wyrażono w złotych, pozwanej wypłacono złotówki, a powodowy bank określił zobowiązanie według kursu średniego waluty CHF na podstawie tabeli A kursów walut obcych NBP na dzień spłaty każdej raty kapitałowo-

odsetkowej, przy zastosowaniu stopy referencyjnej LIBOR 3M i oprocentowania oraz marży według umowy, pozwana spłaciła łącznie 5 193,41 CHF tytułem kapitału oraz 21 445,83 CHF – 69 080,79 zł tytułem odsetek.

Sąd Okręgowy ocenił, że żądanie pozwu oparte jest na wyciągu z ksiąg banku z 4 lipca 2017, podczas gdy postępowanie dowodowe dotyczyło rozliczenia kredytu w kontekście dokonywanych spłat rat kredytu na datę spłaty 59-ej raty, czyli na maj 2014 r. Wyciąg z ksiąg banku jako dokument prywatny daje podstawę do ustalenia wysokości zobowiązania. Nie jest jednak wystarczającym dowodem do uznania żądania za udowodnione co do wysokości. Powołując art. 69 ust 1 i 2 pkt 4a ustawy - Prawo bankowe Sąd Okręgowy stwierdził, że przepisy te stanowią podstawę prawną dla banków do zawierania umów indeksowanych do waluty obcej. Przywołując art. 385¹ k.c. Sąd przyjął, że skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień umownych jest wyłączenie ich stosowania, podczas gdy umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian o ile jest to prawnie możliwe. Według Sądu, ani prawo unijne ani prawo polskie nie miało wymagać, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy. Dalej Sąd Okręgowy uznał, że stwierdzenie istnienia niedozwolonych klauzul, nie powoduje automatycznie nieważności czynności prawnej i przyjął zarazem, że zamieszczenie w umowie niekorzystnych dla pozwanej postanowień dotyczących wypłaty kredytu po kursie kupna według kursów i tabel banku udzielającego kredytu oraz spłaty rat kredytu po kursie sprzedaży według kursów i tabel banku powoduje już w dacie zawarcia umowy kredytu nierówność stron umowy i to w stopniu rażąco naruszającym interesy konsumenta z uwagi na brak precyzyjnego określenia sposobu ustalania kursów walut. Spread będący różnicą między niższą ceną kupna a wyższą ceną sprzedaży danej waluty – tj. zastosowanie dwóch różnych kursów ustalania kursów walut prowadził do sytuacji, w której kredyt wypłacony w walucie polskiej, a następnie ustalony w walucie obcej według kursu niższego (kursu kupna) przy spłacie staje się już kredytem w kwocie wyższej (bez uwzględnienia wahań kursowych samej waluty). Spłata raty ustalona według kursu wyższego od początku zawarcia umowy powoduje powstanie sytuacji, w której suma rat spłaty kredytu jest wyższa od kwoty obliczonej i obowiązującej przy wypłacie kredytu. Postanowienia umowy pochodzą z okresu

przed zmianami art. 69 ust 1 pkt 4a i art. 75b Prawa bankowego. Postanowienia dotyczące spreadów powinny znaleźć się w treści umowy kredytowej i ponadto zawierać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut. Według Sądu Okręgowego, umowa zawarta w niniejszej sprawie nie spełnia tych wymagań, co powoduje, że w chwili jej zawarcia odnośne postanowienie miało charakter niedozwolony, co wykluczało jego stosowanie. W rezultacie Sąd Okręgowy powziął wątpliwość co do udowodnienia wymagalności roszczenia w wysokości określonej w wypowiedzeniu umowy, w tym przede wszystkim co do wysokości roszczenia w dacie wystawienia wyciągu z ksiąg bankowych z 4 lipca 2017 r. Według Sądu Okręgowego, porównanie dwóch dowodów złożonych przez powodowy bank, tj. wypowiedzenia umowy z 11 sierpnia 2014 r., w którym oznaczono całkowitą kwotę zobowiązania na 107 240,66 CHF oraz wyciągu z ksiąg banku z 4 lipca 2017 r., w którym całkowitą kwotę zobowiązania określono na 99 648,13 CHF, bez względu na ocenę postanowień umowy pod kątem ich abuzywności upoważnia do stwierdzenia, że różnica wysokości zobowiązania i ostatecznego żądania nie została udowodniona.

Apelację od wyroku z 6 czerwca 2019 r. złożył powodowy bank, Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 22 grudnia 2020 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny podniósł, że wyrok Sądu Okręgowego i jego uzasadnienie nie uwzględniają aktualnej judykatury Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącej skutków stwierdzenia abuzywności postanowień umowy o kredyt indeksowany lub denominowany do franka szwajcarskiego (CHF) zawierających klauzule waloryzacyjne, ale mimo to wyrok ten odpowiada prawu.

Według Sądu Apelacyjnego, zawarte w umowie stron klauzule waloryzacyjne nie były negocjowane z pozwaną i są sformułowane niejednoznacznie, gdyż nie precyzują sposobu ustalania kursów CHF dla celów jego przeliczania na złotówki, a ponadto klauzule te są również sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., gdyż kształtują prawa i obowiązki stron umowy nie uwzględniając słuszych interesów pozwanej jako konsumenta.

Wobec uznania powołanych klauzul waloryzacyjnych za abuzywne Sąd Apelacyjny przyjął przesłankowo, że umowa kredytu wiążąca strony jest nieważna.

W rezultacie Sąd Apelacyjny ocenił, że nie tyle różnice w wysokości zobowiązania pozwanych wynikające ze złożonych w sprawie dokumentów mających wykazać wysokość zadłużenia pozwanych, lecz nieważność umowy stanowi podstawę oddalenia powództwa.

Skargę kasacyjną od wyroku z 22 grudnia 2020 r. złożył powodowy bank, zarzucając naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 6 ust. 1 i 7 Dyrektywy nr 93/13, art. 385¹ §1 w związku z § 3 k.c., art. 385¹ §1 oraz § 3 k.c., art. 385¹ w związku z art. 385² k.c. art. 385¹ i 2 w związku z art. 385² k.c. art. 385¹ §1 i 2 k.c., art. 385¹ §1 i 2 w związku z art. 385² k.c., art. 22¹ w związku z art. 385¹ k.c. oraz art. 385¹ §2 k.c. w związku z art. 7 ust 1 i 8b Dyrektywy nr 93/13 i art. 353¹ k.c., art. 385¹ §2 k.c. w związku z art. 5 ust 1 Dyrektywy nr 93/13, art. 24 ust 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim, oraz art. 385¹ § 2 k.c. i art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy nr 93/13. Na tych podstawach wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący starał się podważyć w zarzutach kasacyjnych stanowisko, że klauzule walutowe przyznające jednej ze stron umowy kredytu uprawnienie do samodzielnego decydowania o kursach waluty waloryzacji lub indeksacji mają charakter abuzywny, i że bez nich kwestionowane umowy kredytu nie mogą być utrzymane. W obecnym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje już jednak stanowisko, że nie jest możliwe utrzymanie umowy kredytowej takiej jak umowa zawarta w rozpatrywanej sprawie, w razie stwierdzenia abuzywności jej postanowień kształtujących mechanizm indeksacji lub waloryzacji świadczenia kursem waluty obcej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., II CSK 282/18 nie publ. i z 13 maja 2022 r. III CSKP 293/22 nie publ. oraz z 6 czerwca 2023 r. (II CSKP 950/22)). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie stanowisko to podziela. Gdy chodzi o kwestię abuzywności klauzul umownych rozpatrywanych w niniejszej sprawie, to wszystkie odnośne zarzuty kasacyjne są bezzasadne, albowiem Sądy obu instancji wyczerpująco, rzetelnie i w pełni przekonująco wykazały,

że przedmiotowe klauzule mają charakter niedozwolony, a Sąd Najwyższy podziela tę ocenę. Wobec bezzasadności wszystkich zarzutów kasacyjnych skarga kasacyjna pozwanego banku podlegała oddaleniu.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ oraz art. 98 §1¹ w związku z art. 391 § 1 i z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Marta Romańska

Monika Koba

Karol Weitz

(M.M.)

[ał]